

Respons

Georgia: Situasjonen for politisk opposisjonelle UNM-medlemmer

- Hvordan er situasjonen for politisk opposisjonelle UNM-medlemmer?
- Hvilken politisk profil har de som blir arrestert?
- Om rettssakene mot tidligere makthavere i UNM

Bakgrunn

United National Movement (UNM) ble dannet i 2001, etter at Mikhail Saakashvili forlot Edvard Sjevarnadzes regjering (Kevanishvili & Coalson 2013). Ifølge The Political Handbook of the World 2014 (PHW) (som sitert i IRB 2015) blir UNM beskrevet som et nasjonalistisk, sentrum-høyre parti. Partiet fokuserer på økonomiske reformer og styringsreformer, tettere bånd til EU og USA, og gjenopprettelse av kontroll over Abkhasia og Sør-Ossetia.

UNM satt med makten fra 2003, etter Roserevolusjonen, til 2012.¹ Frem til parlamentsvalget i 2012 hadde UNM stor maktkonsentrasjon i parlamentet. Partiet tapte parlamentsvalget i 2012 for partiet Georgian Dream (GD), og har siden det sittet i opposisjon. Parlamentsvalget i

¹ Roserevolusjonen var en fredelig pro-vestlig maktendring i Georgia, som fant sted i 2003. Revolusjonen oppstod som et resultat av omfattende protester etter det omstridte parlamentsvalget, som fjernet den sittende president Edvard Sjevarnadze, og som markerte slutten på Sovjet-epoken i landet. Revolusjonen utløste nye president- og parlamentsvalg, som resulterte i at partiet United National Movement (UNM) ble det dominerende partiet med Mikhail Saakashvili som president. UNM satt med makten frem til 2012, da partiet Georgian Dream (GD) fikk flertall i nasjonalforsamlingen. Saakashvili satt som president frem til 2013, da GD også vant presidentvalget.

oktober 2016 ble på nytt vunnet av GD,² som fikk 49 % av stemmene, hvilket innebærer 75 % av setene i parlamentet (Transparency International, møte november 2016).³

Kilder som Georgian Young Lawyers Association (GYLA) og Transparency International (møter, november 2016), hevder at det er viktig å være årvåken overfor GDs rolle i parlamentet, gitt den store maktkonsentrasjonen de har. Opposisjonen har liten grad av tillit i Georgia i dag, ifølge GYLA.

Etter UNMs valgnederlag høsten 2016, oppstod en konflikt innad i partiet, mellom støttespillerne til tidligere president Saakashvili og øvrige medlemmer. I januar 2017 ble det erklært at partiet har delt seg i to, og at gruppen som har trukket seg ut har startet et nytt parti som så langt skal ha blitt kalt European Georgia (Morrison 2017).⁴

Hvordan er situasjonen for politisk opposisjonelle i UNM?

Det generelle omfanget av politisk motivert vold er klart redusert sammenlignet med situasjonen for fem til syv år siden. Den georgiske menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Center (møte i Tbilisi, november 2016) mente at det likevel forekommer isolerte tilfeller av politisk motivert vold. Dette ble bekreftet av Transparency International, som hevdet (møte, november 2016) at det det inntreffer hendelser fra tid til annen, men at det ikke kan karakteriseres som kontinuerlig og systematisk trakassering av UNM-medlemmer.

På spørsmål om det er høyere intoleranse mot UNM-medlemmer i enkelte områder av landet, opplyste Transparency International (møte, november 2016) at det har vært større omfang av spenninger i Samegrelo-regionen, som ligger vest i Georgia, og grenser mot Abkhasia i nord og Svartehavet i vest. Bakgrunnen for de økte spenningene i Samegrelo-regionen, skal være at UNM har større oppslutning her enn andre steder.

Voldsbruk

Det har vært tilfeller der medlemmer og politikere i UNM har blitt overfalt på gaten (HRC og Transparency International, møter i Tbilisi, november 2016). Human Rights Center (HRC) opplyste at i flere saker var overgriperne uidentifiserte, og at de derfor ikke har blitt etterforsket eller straffeforfulgt. Transparency International påpekte at flere overfall ikke har blitt tilstrekkelig etterforsket, og myndighetene har oversett overgrep begått av angivelig uavhengige grupper. Kilden understreket at slike overgrep ikke skjer ofte, men at det uansett er bekymringsfullt at ikke myndighetene tar dette tilstrekkelig på alvor og at overgriperne ikke straffes.

² Valget har blitt beskrevet som rettferdig og demokratisk. Det inntraff alvorlige brudd ved noen valgstasjoner, men i hovedsak var det ikke konsistent og omfattende valgjuks som kan ha påvirket utfallet av valget. Selve valgkampen var ikke problemfri, men stort sett rolig. Det var ingen restriksjoner på muligheten til å drive valgkamp (Transparency International, møte november 2016; HRW 2017).

³ Etter parlamentsvalget i 2012, hadde ikke GD like stor konsentrasjon av makt i parlamentet som de fikk høsten 2016 (Transparency International, møte november 2016).

⁴ 38 ledere og 21 medlemmer av parlamentet bestemte seg for å trekke seg ut av partiet. Uenigheten bestod i valget av ny leder for partiet. Gruppen som forlot partiet ønsket at partiet distanserer seg fra tidligere partileder og grunnlegger av partiet, Mikhail Saakashvili, som befinner seg i Ukraina, har fått ukrainsk statsborgerskap og som har startet et eget parti der. Gruppen som ble værende i partiet ønsker at Saakashvili fortsatte som den uformelle lederen av partiet (Morrison 2017).

I oktober 2015 ble det begått hærverk mot UNMs hovedkvarter og mot UNMs lokalkontorer i en rekke georgiske byer (HRW 2016, s. 2; Sivilombudsmannen 2015, s. 83). Ifølge HRW var det pro-regjeringsgrupper, inkludert lokale kommuneansatte, som stod bak. Angrepene mot UNMs kontorer fant sted etter online publisering av en video som viser fengselsansatte som seksuelt misbruker to innsatte i 2011, mens UNM satt ved makten (HRW 2016, s. 2). Demonstrantene sveiset blant annet igjen dører, knuste vinduer, malte graffiti og sprutet rødmaling mot UNMs kontorer (HRW 2016, s. 2; Sivilombudsmannen 2015, s. 83). Media rapporterte at politiet som var til stede ved noen av hendelsene, unnlot å gripe inn. Etter disse angrepene, gikk Georgias daværende statsminister offentlig ut og kalte UNM en kriminell organisasjon, og gav uttrykk for at aggresjon mot partiet var forståelig (HRW 2016, s. 2). Sivilombudsmannen (2015, s. 83) viser også til at UNM i 2015 rapporterte om tilfeller av trusler og/eller press mot partimedlemmer og/eller støttespillere til partiet, og anmodet politiet om å etterforske slike saker på en effektiv måte. Noen saker var per 2015 under etterforskning.

Rettslige sanksjoner

Ifølge menneskerettighetskommisæren i Europarådet, Nils Muiznieks, har det vært en generell nedgang i bruken av varetektsfengslinger som preventivt tiltak i Georgia. Likevel har det vært bekymring knyttet til hyppigere bruk av varetekt mot medlemmer av opposisjonen. Muiznieks uttaler videre at det også kan synes også som om medlemmer av opposisjonen får noe hardere behandling av politi og rettssystem når de begår lovbrudd. Et eksempel var i oktober 2015, da aktivister for bevegelsen Free Movement (som har forbindelser til opposisjonen), ble varetektsfengslet for hendelser som inntraff foran parlamentet i byen Kutaisi. Slike sanksjoner hadde ikke blitt brukt tidligere for liknende tilfeller – i noen saker hadde de som gikk til fysisk angrep på aktivister fra opposisjonen, kun blitt bøtelagt (Muiznieks 2016, s. 3).⁵

Demonstrasjoner

UNM har de siste fire årene fått tillatelse til holde demonstrasjoner, og politiet har ikke oppløst demonstrasjonene. Det har ikke vært mange tilfeller av overfall eller annen vold ved demonstrasjonene, og inntrykket er at politiet beskytter demonstrantene (Transparency International og Chugoshvili, møter i Tbilisi november 2016).

Oppsigelser

NGOer som Transparency International Georgia og HRW (som sitert i IRB 2015), rapporterte i 2014 om politisk motiverte oppsigelser av personer som angivelig skal ha hatt tilknytning til UNM. Transparency International hevdet at tjenestemenn ved rådhuset i Tbilisi ble sagt opp som følge av politiske grunner. Likeledes rapporterte HRW at kort tid etter valget i 2014, ble et antall ansatte i Tbilisi kommune presset til å frivillig si opp jobben eller risikere kriminelle anklager. HRWs kilde var bekymret for at dette skyldtes deres politiske tilknytning. Landinfo har ikke sett rapporter om at dette har vært et utbredt problem de siste årene.

⁵ Se også punktet om rettslige sanksjoner mot tidligere makthavere i UNM.

Valgkampen i 2016

Det inntraff også noen hendelser rettet mot UNM-medlemmer under valgkampen i 2016. Bilen til et fremstående parlamentsmedlem fra UNM ble utsatt for et bombeattentat, og fem personer ble såret (HRW 2017, s. 1).⁶ Per november 2016, var det fremdeles ukjent hvem som stod bak attentatet, og etterforskningen er pågående. Våren 2016 var det fysiske sammenstøt mellom støttespillere av GD og UNM vest i Georgia (Transparency International, møte november 2016), for eksempel da rundt tolv uidentifiserte menn angrep en gruppe med fremstående UNM-medlemmer ved et valglokale i den nord-vestlige landsbyen Kortskheli den 22. mai 2016. Bilder viser at UNM-medlemmer ble banket med trestokker og slått i bakken. Flere politimenn som var ved åstedet, mislyktes i å forhindre angrepet, og lot overgriperne stikke av. I juni 2016 ble seks menn anklaget for pøbelvirksomhet i forbindelse med angrepet, og løslatt mot kausjon (Amnesty International 2017). Flere telefonsamtaler mellom UNM-medlemmer og deres støttespillere som var ulovlig tatt opp, ble lagt ut på internett kort tid før valget, som et forsøk på å påvirke valget (HRW 2017, s. 2).

Hvilken politisk profil har de som blir arrestert?

Da GD kom til makten i 2012, tok det ikke lang tid før påtalemyndigheten begynte å rettsforfølge medlemmer av UNMs administrasjon og tidligere regjering. Innen et år var gått, hadde mer enn 6000 personer, flertallet partiaktivister i UNM, blitt innkalt til avhør hos påtalemyndigheten. Det var imidlertid tydelig at arrestasjonene og anklagene var målrettet mot dem som hadde ledende stillinger i den forhenværende eliten, mens tjenestemenn på lavere nivå, enten tjente som vitner eller ble frikjent gjennom amnestier. Innen to år etter regjeringsskiftet, var mer enn hundre medlemmer av den tidligere administrasjonen dømt eller under etterforskning, inkludert tidligere forsvars- og innenriksminister Bacho Akhalaia, tidligere statsminister Vano Merabishvili, tidligere borgermester av Tbilisi Gigi Ugulava, og tidligere president Mikhail Saakashvili (Popjanevski 2015). I 2015 opplyste likeledes en professor i internasjonale relasjoner ved universitetet i Oxford (i korrespondanse med IRB, april 2015), at mange høytstående medlemmer i UNM enten var dømt til fengselsstraffer eller var varetektsfengslet, mens andre hadde reist fra landet.

For øvrig, i mai 2013, fremmet påtalemyndigheten anklager mot en rekke representanter for landbruksdepartementet i GDs regjering knyttet til misbruk av budsjettmidler, og senere i 2014 mot representanter for forsvarsdepartementet, som førte til avgangen til GDs forsvarsminister (Popjanevski 2015).

Rettsaker mot tidligere makthavere i UNM

HRC (møte i Tbilisi, november 2016) viste til at en del tidligere myndighetspersoner nå er i fengsel, dømt for kriminelle handlinger. Det har ikke lyktes Landinfo å finne informasjon om nøyaktig hvor mange personer det dreier seg om per 2017. Per september 2014, ifølge Europarådets parlamentarikerforsamlings Monitoring Committee, hadde 35 tidligere myndighetspersoner fra ulike departementer blitt anklaget, flere fra tidligere president Saakashvilis innerste krets. 14 av disse befant seg i varetekt, 13 var løslatt mot kausjon, fem hadde reist ut av landet, tre hadde blitt dømt og en amnestert. I tillegg hadde det blitt reist tiltale mot et betydelig antall tidligere embetsmenn (Monitoring Committee 2014, s. 19).

⁶ Det skjedde også overfall mot medlemmer av GD som drev valgkamp (HRW 2017).

Det har blitt anført, særlig fra UNM, at sakene mot tidligere makthavere har vært politisk motiverte. GD har avvist dette, og har invitert flere internasjonale aktører til å overvåke sakene i domstolene (Freedom House 2014). Ifølge HRC, som har monitorert flere saker, har det i noen tilfeller vært brudd på straffeprosedyrer, blant annet i sakene mot den tidligere statsministeren og innenriksministeren (møte, november 2016).

Europadomstolen dømte i juni 2016 Georgia for brudd på den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK), for å ha forlenget varetektsperioden til tidligere statsminister Merabishvili uten tilstrekkelig begrunnelse for dette (Civil Georgia 2016).

I sin andre rapport fra monitoreringen av flere av de høyprofilerte sakene, som dekket perioden juli 2013 til april 2014, fant Transparency International at både forsvaret og påtalemyndigheten hadde like muligheter til å presentere sakene for domstolen (Transparency International 2014). I den tredje rapporten, som dekket perioden mai 2014 til juni 2015, rapporterte Transparency International (2015) om flere kritikkverdige forhold. I saken til tidligere ordfører i Tbilisi, Gigi Ugulava, ble han holdt for lenge i varetekt uten at lov og dom forelå. Det ble registrert uttalelser fra myndighetspersoner som bryter med prinsippet om «uskyldig inntil dømt». I tillegg ble det påpekt at vitner måtte oppholde seg i samme rom i påvente av vitneforklaring, hvilket kan føre til vitnepåvirkning, og i flere saker var rettsalen for liten til at alle interesserte parter fikk plass.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2017). *Georgia 2016/2017*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/georgia/report-georgia/> [lastet ned 7. mars 2017]
- Civil Georgia (2016, 14. juni). ECHR's ruling into Merabishvilis pre-trial detention case. *Civil.ge*. Tilgjengelig fra <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=29228> [lastet ned 13. mars 2017]
- Freedom House (2014). *Georgia – Freedom in the World 2014*. Washington, D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/georgia> [lastet ned 13. mars 2017]

Respons Georgia: Situasjonen for politisk opposisjonelle UNM-medlemmer

- HRW, dvs. Human Rights Watch (2016, januar). *World report 2016: Georgia – events of 2015*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/sites/default/files/georgia.pdf> [lastet ned 3. mars 2017]
- HRW (2017, januar). *World report 2017: Georgia – events of 2016*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/georgia_2.pdf [lastet ned 3. mars 2017]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2015, 11. mai). *Georgia: The United National Movement, including its mandate, leadership, membership, representation in the country and history; treatment by authorities and opposition party members, including the Georgian Dream Coalition; state protection (2001-April 2015)*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.refworld.org/docid/557eafb94.html> [lastet ned 10. mars 2017]
- Kevanishvili, E. & Coalson, R. (2013, 12. november). Out of power, Georgia's United National Movement seeks new role. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/georgia-saakashvili-party-future/25165828.html> [lastet ned 10. mars 2017]
- Monitoring Committee (2014, 5. september). *The functioning of democratic institutions in Georgia*. Strasbourg: Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Tilgjengelig fra <http://semantic-pace.net/tools/pdf.aspx?doc=aHR0cDovL2Fze2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnveG1sL1hSZWYvWDJILURXLWV4dHIuYXNwP2ZpbGVpZD0yMTEyMyZsYW5nPUVO&xsl=aHR0cDovL3N1bWFudGljcGFjZS5uZXQvWHNsdC9QZGYvWFJIZi1XRc1BVC1YTUwyUERGLnhzbA==&xsltparams=ZmlsZWlkPTIxMTIz> [lastet ned 20. mars 2017]
- Morrison, T. (2017, 12. januar). Georgia's opposition UNM splits into two. *Georgia Today*. Tilgjengelig fra <http://georgiatoday.ge/news/5597/Georgia%E2%80%99s-Opposition-UNM-Splits-into-Two> [lastet ned 7. mars 2017]
- Muiznieks, N. (2016, 12. januar). *Observations on the human rights situation in Georgia: an update on justice reforms, tolerance and non-discrimination*. Strasbourg: Council of Europe. Tilgjengelig fra <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2903587&SecMode=1&DocId=2367686&Usage=2> [lastet ned 3. mars 2017]
- Popjanevski, J. (2015, juni). *Retribution and the rule of law: the politics of justice in Georgia*. Washington D.C./Stockholm: The Central Asia-Caucasus & Silk Road Studies Program. Tilgjengelig fra <http://silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2015-popjanevski-retribution-and-the-rule-of-law-the-politics-of-justice-in-georgia.pdf> [lastet ned 10. mars 2017]
- [Sivilombudsmannen] (2015). *The report of the Public Defender of Georgia on the situation of protection of human rights and freedoms in Georgia*. Tbilisi: Sivilombudsmannen. Tilgjengelig fra <http://www.ombudsman.ge/uploads/other/3/3652.pdf> [lastet ned 21. mars 2017]
- Transparency International Georgia (2014). *The second trial monitoring report of high-profile criminal cases*. Tbilisi: Transparency International Georgia. Tilgjengelig fra <https://www.scribd.com/doc/306364679/The-Second-Trial-Monitoring-Report-of-High-Profile-Criminal-Cases> [lastet ned 13. mars 2017]
- Transparency International Georgia (2015). *The third trial monitoring report of high-profile criminal cases*. Tbilisi: Transparency International Georgia. Tilgjengelig fra http://www.transparency.ge/sites/default/files/post_attachments/the_third_trial_monitoring_report_of_high-profile_criminal_cases.pdf [lastet ned 13. mars 2017]
-

Muntlige kilder

- Chugoshvili, Tamar. Møte i Tbilisi 10. november 2016.
Tamar Chugoshvili har tidligere jobbet som leder av Georgian Young Lawyers Association (GYLA). Etter at GD kom til makten, har hun jobbet som rådgiver for den politiske ledelsen med menneskerettighets spørsmål. I dag er hun visepresident i parlamentet i Georgia.

Respons Georgia: Situasjonen for politisk opposisjonelle UNM-medlemmer

- GYLA, dvs. Georgian Young Lawyers Association. Møte i Tbilisi, 10. november 2017
- HRC, dvs. Human Rights Center. Møte i Tbilisi, 11. november 2016.
- Transparency International. Møte i Tbilisi, 9. november 2016.

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.